

Fylkesmannen i Finnmark

Selvbestemmelsesretten

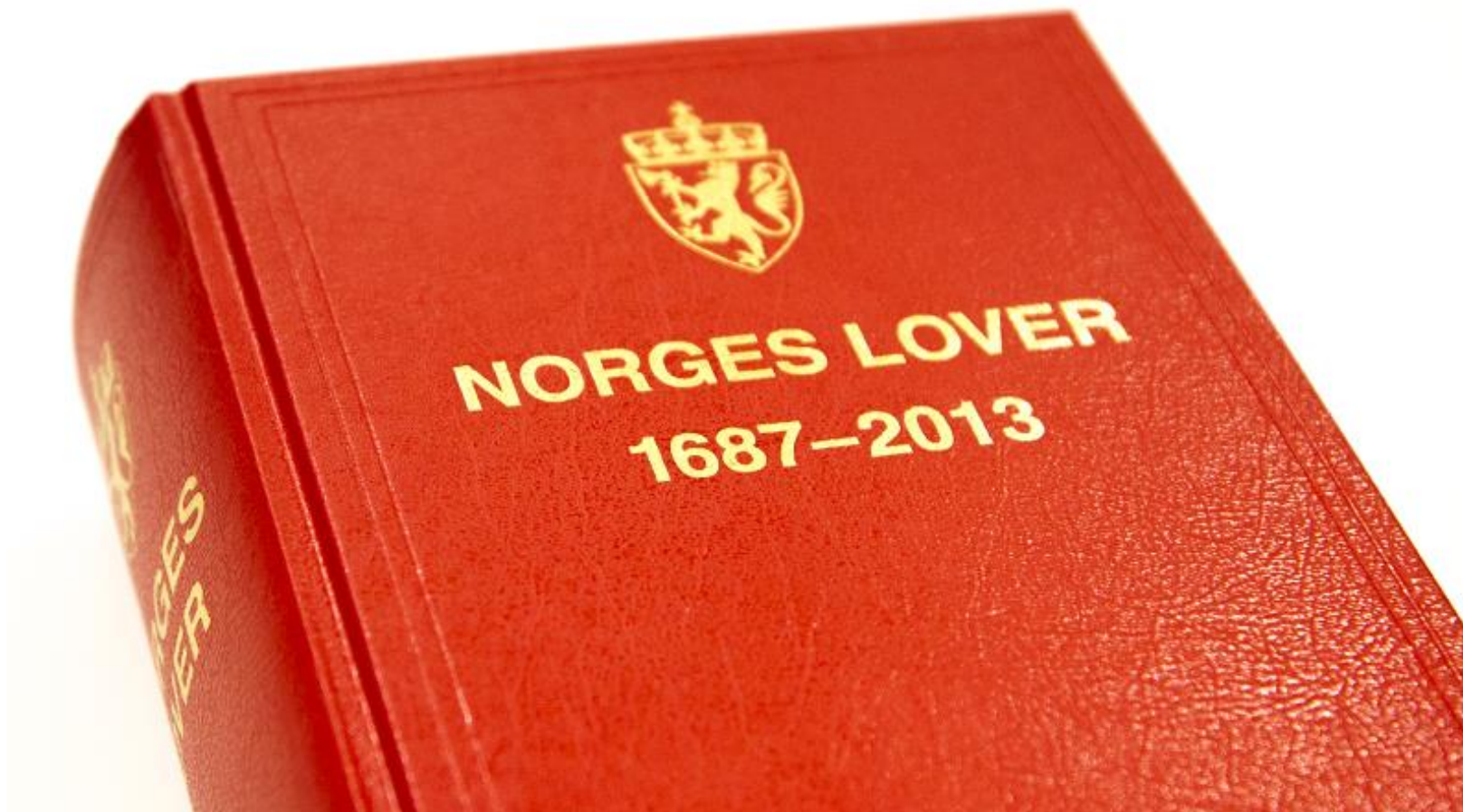
Aleksander Eggum

Reform i utvikling

- Rundskriv om opprettelse av vergemål – en veiledning til Fylkesmennene om opprettelse av vergemål for voksne, 27. februar 2018. Statens sivilrettsforvaltning.
- Tolkningsuttalelse fra Lovavdelingen §§ 20 og 33, 21. mars 2018.
- Vi har vært på fagsamling i Oslo.

Det rettslige grunnlaget

Vergemålsloven § 33

- **33. Vergens plikt til å høre den som er satt under vergemål, mv.**

Vergen skal så vidt mulig høre den som er satt under vergemål, før det foretas disposisjoner av større betydning og også når dette ellers fremstår som naturlig.

Er den som er satt under vergemål, ikke fratatt den rettslige handleevnen, kan vergen ikke foreta disposisjonen hvis den som er satt under vergemål, motsetter seg det. Dette gjelder likevel ikke hvis han eller hun ikke er i stand til å forstå hva disposisjonen innebærer. Fylkesmannen, eller vergen med fylkesmannens samtykke, kan innhente legeerklæring for å få klargjort om vedkommende er i stand til å forstå hva disposisjonen innebærer.

Er den som er satt under vergemål, fratatt den rettslige handleevnen, skal vergen legge vekt på det han eller hun mener. Ektefelle eller samboer skal få uttale seg. Er den som er satt under vergemål, uenig i vergens avgjørelse, kan han eller hun bringe spørsmålet inn for fylkesmannen.

§ 33 forts.

- Betyr at vergen ikke automatisk kan treffe de beslutninger vedkommende mener er til det beste for vergehaver. Dette initierer en plikt på vergens side til å foreta en bredere kartlegging av vergehavers vilje, herunder ved å se på tidligere praksis og samtale med pårørende og andre som sitter på relevant informasjon.

Formålsbetraktninger

- Utgangspunktet er at ethvert individ har rett - i tråd med sine egne evner og forutsetninger - til å forme livet sitt etter egne ønsker og ideer. Det at enkelte mennesker har et større hjelpebehov enn andre, bør i utgangspunktet gi grunnlag for støtte og bistand til å forme eget liv, og ikke til fratakelse av handleevnen.

Ot. Prp. nr. 110 (2008-2009) s. 42

Vergemålsloven § 20

- Kravet til samtykke er begrunnet i den enkeltes selvbestemmelsesrett og er ut utslag av at vergemål uten fratakelse av rettslig handleevne fullt ut skal være en frivillig ordning.
- Unntaket: Når personen ikke er i stand til å forstå hva et samtykke til vergemål innebærer.

Lovavdelingen

- <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/-20-og-33---vergemalsloven--20-og-33---samtykkekompetanse/id2594556/>
- Lovavdelingen er under noe tvil kommet til at § 20 annet ledd ikke gir adgang til å opprette vergemål uten fratakelse av rettslig handleevne i tilfeller der personen ikke er i stand til å forstå hva et samtykke til opprettelse av vergemål innebærer, men det like fullt må legges til grunn at vergemålet vil være i strid med vedkommendes reelle vilje.

Lovavdelingen forts.

- «I praksis antar vi at spørsmålet først og fremst vil komme på spissen i situasjoner hvor personen protesterer mot opprettelsen. Samtidig kan det at vedkommende protesterer, ikke alene være avgjørende når han eller hun ikke er i stand til å forstå hva et samtykke til opprettelse av vergemål innebærer, sml. også § 33 annet ledd og punkt 6 nedenfor. Et neste spørsmål vil dermed være om det forhold at personen motsetter seg bistand, faktisk reflekterer vedkommendes reelle ønsker og vilje.»

Hva innebærer dette?

- Stiller krav til vergene om kartlegging av vergehavers reelle vilje.

Lovavdelingen konkluderer

- Ordlyden i § 33 annet ledd innebærer at hvis personen under vergemål ikke er i stand til å forstå hva disposisjonen innebærer, vil det at vedkommende motsetter seg den, ikke i seg selv være til hinder for at vergen gjennomfører den. Et «nei» fra en person med langt fremskreden demens vil for eksempel ikke nødvendigvis kunne anses å reflektere vedkommendes reelle vilje. Det kan være at personen ikke er i stand til å forstå hva et «nei» i realiteten innebærer. På den annen side kan det være at personens standpunkt er i samsvar med ønsker vedkommende også tidligere har gitt uttrykk for, for eksempel at den eiendelen vergen vil selge, er tiltenkt arvingene slik at den beholdes i slekten. I et slikt tilfelle er det større grunn til å anta at personens motstand er reell og noe vergen må ta hensyn til.

Rettspraksis

- **HR-2016-2591-A:** Høyesterett kom til at en kvinne som var psykiatrisk pasient skulle fratras sin rettslige handleevne i økonomiske forhold. Bestemmelsen i [vergemålsloven § 22](#) andre ledd, som gir adgang til et slikt inngrep, måtte legges til grunn selv om den skulle være i strid med FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne, som ikke er inkorporert i norsk rett. Bestemmelsen er ikke i strid med [Grunnloven § 102](#) eller [EMK artikkel 8](#).

Hva skal vi ta med oss fra kurset?

- Reell vilje – hva er det vergehaver egentlig vil?

